

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Könnyűzenei művek refrénjének nagyfokú hasonlatossága

Ügyszám: SZJSZT-02/11

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A Megkereső által feltett kérdések:

„Szakértő feladata:

(...) a következő kérdésekre nézve terjesszen elő szakértői véleményt:

1. Megállapítható-e az, hogy a felperes szerzeménye, az „Egy éve már” című dal refrénjének a felhasználása történt meg a „Szállj velem” című zeneműben, vagy sem? Amennyiben megállapítható a refrén felhasználása, kérjük annak részletes kifejtését, hogy a következtetésre mely tények, körülmények vezettek.
2. Megalapozott-e az I. rendű alperesi kijelentés, hogy a két dal refrénje más hangnemben és teljesen eltérő akkordkísérettel született, vagy ez a következtetés nem vonható le?
3. Megalapozott-e az az I. rendű alperesi következtetés, hogy a refréndallam és az eltérő akkordállomány határozza meg egy zenemű karakterét és hangulatát, és ennél fogva meg is különbözteti más zeneműtől? Amennyiben az I. rendű alperesi következtetés helyénvaló, kérjük ennek részletes magyarázatát.
4. Megállapítható-e a periratok alapján, hogy a felperesi hivatkozások, és az általa jegyzetelt zeneileg megalapozott következtetések / a felperes ugyanis a keresetlevél mellékletét képező iratban is, és később visszatérően az általa jegyzetelt refrének egyezősége alapján következtetett a 80% azonosságra.
5. Következtethető-e tehát az, hogy a peradatok szerint korábban megszületett és bejelentett felperesi dal refrénjének a felhasználása történhetett meg az I. rendű alperes által komponált zenei anyagban?

A MEGKERESÉSHEZ CSATOLT MELLÉKLETEK

A megkereső a megkereséshez csatolta a polgári ügy aktáját, amely tartalmazza a felek eddigi peres előadása mellett az

- „Egy éve már” című és a „Szállj velem” című zeneművek refrénjének, illetve a teljes műveknek a hangfelvételét.

TÉNYÁLLÁS ÉS ELŐZETES MEGÁLLAPÍTÁSOK

A megkereső Bíróság megkeresésében az eljárás tényállását röviden vázolta. Az eljáró tanács a per iratait áttekintve megállapítja, hogy szakvéleményének kialakításához ez elegendő.

Az eljáró tanács szakvéleményének kialakításához elsődlegesen a per irataihoz csatolt hangfelvételek vizsgálata szükséges. A per irataiból ezen túlmenően a Bíróság által feltett kérdésekben hivatkozott felperesi és alperesi előadások, illetve az F/22. és F/23. számmal jelölt felperesi jegyzetek vizsgálatát végezte el az eljáró tanács.

A per iratai nagyobb terjedelemben foglalkoznak olyan kérdésekkel, mint például a felek személyes kapcsolata, a korábban keletkezett mű általuk való ismertsége vagy a közönség előtti megjelenése. Az eljáró tanács értelemszerűen a szerzői jogi szakkérdés részének nem minősülő e körülményeket szakvéleményének kialakítása során nem értékelte.

AZ ELJÁRÓ TANÁCS SZAKVÉLEMÉNYE

I. Az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések:

Az eljáró tanács szakvéleményét az alábbi jogszabályhelyekre és az azokból következő alább leírt előzetes megállapításokra tekintettel alakította ki:

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) szakaszainak sorrendjében haladva:

„1.§ (2) Szerzői jogi védelem alá tartozik (...) az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. (...)

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. (...).”

„4.§ (1) A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta (szerző).

(2) Szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni eredeti jellege van.”

„9.§ (1) A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok (...) összessége.”

Az Szjt. a szerzői jogok keletkezését a mű megalkotásának („létrejöttének”) időpontjához köti. A védelem feltételét az Szjt. 1.§ (2) bekezdésének és (3) bekezdésének idézett szabálya adja meg. Az Szjt. többletkövetelményt a jogok keletkezéséhez nem támaszt.

Szerzői jogi védelem illeti meg az Szjt. 1.§ (3) bekezdése feltételeinek megfelelő zeneműveket. A szerzői jogok a mű szerzőjét illetik.

Az Szjt. 1.§ (3) bekezdésének követelmény nem az objektív újdonság követelményét állítja fel a művek védelmének feltételeként. „Ezért a szerzői jogban az „újdonság” helyett inkább az „eredetiség” kifejezést használjuk. Itt, a szerzői jogban az azonos tárgyú, hasonló felépítésű „párhuzamos fejlesztések” (párhuzamosan alkotott önálló művek”) egyidejű, konkuráló védelmet élvezhetnek, hiszen ha más és más szubjektív azonosságúak (mindegyik más alkotói személyiség egyéni, eredeti gondolati szövedéke, s így tükre is), a másokat kizáró teljes monopólium csak arra vonatkozik, ami úgyis csak az illető jogalany sajátja.” (A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: Dr. Gyertyánfy Péter, Complex Kiadó, Budapest 2006, 30. o.)

A védelem feltételének ilyen meghatározása elvi lehetőséget ad arra, hogy nagyon hasonló művek önálló védelmet élvezzenek, ha azok megalkotása önállóan történt és az egyes művek tekintetében külön-külön megállapítható a védelem feltételeinek való megfelelés.

Nem állhat azonban fenn az alapul fekvő mű szerzőjének jogaitól független szerzői jogi védelem olyan alkotáson, amelynek egésze vagy részlete egy másik alkotás felhasználásával készült. Ilyen esetben csak az Szjt. 4.§ (2) bekezdése szerinti származékos műről beszélhetünk.

II. A fenti jogszabályhelyekre és azok vázolt tartalmára tekintettel, valamint a per irataihoz csatolt hangfelvételeken szereplő zeneművek vizsgálatával az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a Bíróság által feltett kérdéseket:

- 1. Megállapítható-e az, hogy a felperes szerzeménye, az „Egy éve már” című dal refrénjének a felhasználása történt meg a „Szállj velem” című zeneműben, vagy sem? Amennyiben megállapítható a refrén felhasználása, kérjük annak részletes kifejtését, hogy a következtetésre mely tények, körülmények vezettek.*

Az eljáró tanács az „Egy éve már” című zeneművet és refrénjét, valamint a „Szállj velem” című zeneművet és refrénjét a per irataihoz csatolt hangfelvételen meghallgatta.

Az eljáró tanács megállapította, hogy mindkét mű olyan zenemű, amely az Szjt. 1.§ (3) bekezdésének értelmében szerzői jogi védelem alatt áll.

Azt, hogy a „Szállj velem” című zenemű zenéjének komponálásakor az I. rendű alperes ténylegesen ismerte-e az „Egy éve már” című zeneművet, az eljáró tanács a felvételek meghallgatása alapján természetesen nem tudja megállapítani. Erre a perben felmerült egyéb, a szerzői jogi szakkérdést nem érintő körülmények adhatnak választ.

A felvételek meghallgatása és a zeneművek vizsgálata alapján azonban megállapítható, hogy a két mű refrénje mind a dallam, mind a harmóniák, mind a ritmus, mind a mű hangulatát tekintve rendkívüli hasonlatosságot mutat, szinte összekeverhető. A két refrén dallamvezetése gyakorlatilag azonos, harmónia-kísérete¹ szintén, tempója, lüktetése, hangulata ugyancsak. Kizárólag a szöveg mutat szignifikáns eltérést, ám aki felületesen hallgatja a két dal refrénjét, az nem tesz a zene alapján különbséget a kettő között.

- 2. Megalapozott-e az I. rendű alperesi kijelentés, hogy a két dal refrénje más hangnemben és teljesen eltérő akkordkíséréssel született, vagy ez a következtetés nem vonható le?*

Az az állítás, hogy a két dal más hangnemben van kétségtől igaz, azonban ezt a könnyűzenei műfajban az adott előadó hangterjedelme határozza meg. A hangnem ilyenkor a mű karakterének nem meghatározó része, ugyanazon dal más előadó általi előadásánál az annak megfelelő hangnembe transzponálják a dalt.

A jelen esetben ebből az következik, hogy a hangnem nem szerzői lelemény, azaz az Szjt. 1.§ (3) bekezdése szerinti feltétel a kérdéses zeneművek hangnemében nem testesül meg. A

¹ A szakvéleményben „harmónia-kíséretként” jelölt fogalmat a peres felek „akkordkíséretként” hivatkozzák.

hangnemek különbözőségéből, mint egy tényezőből, tehát nem következtethető az, hogy a perbeli zeneművek önálló szerzői jogi védelem alatt állnának.

Az I. rendű alperes kijelentésével szemben az eljáró tanács megállapítja, hogy a refrének akkordkísérete egyáltalán nem eltérő, hanem gyakorlatilag azonos. A teljesen eltérő akkordkíséretre való hivatkozás tehát megalapozatlan.

- 3. Megalapozott-e az az I. rendű alperesi következtetés, hogy a refréndallam és az eltérő akkordállomány határozza meg egy zenemű karakterét és hangulatát, és ennél fogva meg is különbözteti más zeneműtől?
Amennyiben az I. rendű alperesi következtetés helyénvaló, kérjük ennek részletes magyarázatát.*

A kérdésben hivatkozott különbözőség és eltérés csak két mű összehasonlítása során értelmezhető. Két zenemű összehasonlítása során azonban akár a refréndallam, akár az akkordállomány (helyesebben harmónia-kíséret) eltérése önmagában csak egy különbözőséget jelent (tehát például azonos dallam, de más harmóniák, vagy ritmika). Egy különbözőség azonosítása alapján azonban kétséget kizáróan nem állítható az, hogy a két zenemű különböző lenne.

Általában igaz az, hogy a könnyűzenei művekben a dallam a legfontosabb meghatározó elem, ennek különbözősége választja el egyik kompozíciót a másiktól. Ám az adott az „Egy éve már” című és a „Szállj velem” című zeneművek esetében a dallam különbözősége a refrén tekintetében nem áll fenn.

Ezen túlmenően az egyik zeneművet a másiktól az eltérő dallam, harmónia-világ, ritmika, forma és hangulat, mint egyéb, a dallamtól különböző tényezők összessége is megkülönböztetheti, azonban az „Egy éve már” című és a „Szállj velem” című zeneművek refrénje esetében nem áll fenn számottevő különbözőség a dallamtól különböző más összetevők, tehát a harmónia, ritmika-lüktetés-tempó vonatkozásában sem.

Az eljáró tanács, ahogyan azt az első kérdésre adott válasz is tartalmazza, az I. rendű alperes által hivatkozottakkal szemben az zeneművek vizsgálata nyomán azt állapította meg, hogy a „Szállj velem” című zeneművek refrénjének dallama és akkordállománya (harmónia-kísérete) az „Egy éve már” című mű refrénjének dallamával és akkordállományával (harmónia-kíséretével) gyakorlatilag azonos.

- 4. Megállapítható-e a periratok alapján, hogy a felperesi hivatkozások, és az általa jegyzeteltek zeneileg megalapozott következtetések / a felperes ugyanis a keresetlevél mellékletét képező iratban is, és később visszatérően az általa jegyzetelt refrének egyezősége alapján következtetett a 80% azonosságra.*

Az eljáró tanács a felperesi hivatkozásokat, amelyek a „Szállj velem” című zeneművek refrénjének az „Egy éve már” című zenemű refrénjével való hasonlatosságra vonatkoznak, zeneileg megalapozottnak tartja.

Az eljáró tanács azonban nem tartja indokoltnak a hasonlóság százalékos kimutatását. Azt ugyan ki lehetne mutatni, hogy hány százalékban azonos a dallam, hányban a harmónia-kíséret, és így tovább, de az, hogy globálisan milyen súllyal esik latba a dallam hasonlósága és a többi összetevő hasonlósága egy adott mű refrénjében, nem meghatározható. A kérdéses

műveket az eljáró tanács egészében vizsgálta, azaz szakvéleményének kialakítása során minden összetevőt (dallam, harmóniák, ritmus, forma, hangulat) értékelt. Ennek alapján megállapítható, hogy az „Egy éve már” című és a „Szállj velem” című zeneművek refrénje szinte összekeverhető.

Külön kérdésként vizsgálta az eljáró tanács a refrén és a dal többi részének egymáshoz viszonyított fontosságát, azaz azt, hogy egy dal megítélésében a refrén mennyire fontos. Esetünkben két nagyon hasonló felépítésű műről van szó, mindkettőnek az ún. verse-je tulajdonképpen a refrén előkészítésére szolgál. Ezek egyik műben sem bírnak olyan jelentőséggel, hogy a művek meghatározásánál dominálnának és a refrént háttérbe szorítva határoznák meg a mű jellegét. Az is rögzíthető tehát, hogy mindkét zenemű legfontosabb, az azonosítást szolgáló része a refrén. A refrének nagyfokú hasonlatosságára pedig az eljáró tanács a fentiekben nyilatkozott.

5. *Következtethető-e tehát az, hogy a peradatok szerint korábban megszületett és bejelentett felperesi dal refrénjének a felhasználása történetelt meg az I. rendű alperes által komponált zenei anyagban?*

Az eljáró tanács szakvéleményének I. pontjában az Szjt. 1.§ (3) bekezdésének feltételeit értékelve megjegyezte, hogy a nagyon hasonló művek párhuzamos, egymástól független szerzői jogi védelmének fennállására az Szjt. feltételrendszere elvi lehetőséget ad. Ez zeneművek esetében is fennáll, azaz elvileg nem elképzelhetetlen, hogy adott korban, azonos zenei közegben tevékenykedő zeneszerzők hasonló gondolatokat hasonlóan megformált művekbe öntsenek.

Az egybeesés azonban csak véletlen lehet és kevésbé valószínű ennek a véletlennek az előfordulása a művészet alkotásainak területén, ahol az Szjt. 1.§ (3) bekezdésének szubjektív eredetiségre vonatkozó feltétele jellemzően fokozottabban tükrözi a szerzői (művészi) egyedi személyiséget, mint például a tudományos vagy funkcionális művek esetén.

A véletlen párhuzamosság valószínűsítésében vagy kizárásában több tényező játszhat szerepet. Ilyen lehet a szerzők közötti kapcsolat, a művek ismertsége vagy a művek hasonlóságának mértéke, utóbbi esetében ideértve a művekben fellelhető egyezőségeket és azok terjedelmét is.

Az eljáró tanács az „Egy éve már” című és a „Szállj velem” című zeneművek refrénjének esetében szerzői jogi szakkérdésként ezek közül a tényezők közül a művek hasonlóságának mértékét vizsgálta. Ebből pedig a szakvélemény kialakítása során arra a következtetésre jutott, hogy a véletlen hasonlóság ilyen hosszúságban és a refréneknek a hasonlóság megállapítása során figyelembe vehető minden elemében szinte kizárt.

Dr. Tomori Pál
a tanács elnöke

Dr. Kabai Eszter
a tanács előadó tagja

Wolf Péter
a tanács szavazó tagja